

„Selhání státu v subsaharské Africe: případ Somálska“

1. Obsah a struktura práce

Práce má celkem 66 stran textu, dvě strany českého a anglického resumé, 10 stran seznamu použitých pramenů a literatury a 14 stran příloh.

Autorka se rozhodla ve své práci analyzovat problém selhávajících a zhroucených států, který je výrazným fenoménem současných mezinárodních bezpečnostních vztahů a který je silně přítomen především o oblasti subsaharské Afriky.

Teoretickou diskusi o příčinách, průběhu, povaze, podobě a důsledcích selhávání státu doplnila případovou studií zabývající se postkoloniálním vývojem v Somálsku, jež v devadesátých letech 20. století vyústil v naprostý rozklad státních struktur, se kterým je spojena humanitární katastrofa obrovských rozměrů a další rizika pro mezinárodní bezpečnost.

V úvodu své práce Petra Kubařová vymezuje pět výzkumných hypotéz, které chce testovat:

- Selhání státu je následkem postkoloniálního vývoje afrických států.
- Studená válka přispěla k udržení států bez ohledu na jejich skutečnou nefunkčnost.
- Selhání státu představuje ohrožení bezpečnosti jeho obyvatel.
- Selhání státu zásadním způsobem ovlivňuje klíčové otázky mezinárodní bezpečnosti.
- V případě selhání státu představuje humanitární intervence efektivní prostředek k zabránění lidskému utrpení, eskalaci násilí a jeho rozšíření do sousedních oblastí.

Kromě úvodu, závěru, resumé, seznamu bibliografie a příloh je práce rozdělena do pěti hlavních částí. V první autorka stručně vymezuje moderní vestfálský stát a jeho základní charakteristiky a funkce. Dále definuje klíčové pojmy, se kterými hodlá pracovat (failed states/rozpadající se státy; collapsed states/rozpadlé státy). V závěru této části se věnuje úvodu do problematiky selhání státu v subsaharské Africe.

Ve druhé části autorka analyzuje možné příčiny selhávání afrických států. Věnuje se

především dvěma: povaze africké kolonizace a dekolonizace a vlivu studené války na fungování afrických států.

Ve třetí části se zabývá některými souvislostmi selhávání státu, například paradoxní situací v době mezinárodněprávního systému OSN, kdy státy, byť ve skutečnosti zcela iluzorní a nefunkční, nemohou oficiálně zaniknout. Výsledkem je řada „států“ subsaharské Afriky, které byly v době dekolonizace sice zakresleny do mapy, ale reálně nikdy nebyly schopné zajistit si svou vnitřní suverenitu (legitimní monopol na používání násilí, kontrola teritoria a hranic). Přesto se politická mapa Afriky za posledních 50 let s výjimkou osamostatnění Eritreje nijak nezměnila.¹ Paradoxem poválečných mezinárodních vztahů je, že řada nově vyhlášených nezávislých států není schopna zajistit si svou vnitřní suverenitu, ale jejich vnější suverenita je (formálně) úzkostlivě respektována. Dále se autorka v této části věnuje otázce, nakolik rozpad státu znamená ohrožení bezpečnosti jeho obyvatel (koncept human security) a mezinárodní bezpečnosti.

Ve čtvrté části se Petra Kubařová zabývá otázkou funkčnosti a užitečnosti humanitární intervence a tím, zda humanitární intervence dokáží zastavit nebo dokonce zvrátit proces rozpadu slabých států. Pátá část práce představuje již zmíněnou případovou studii zaměřenou na Somálsko.

V závěru práce autorka konstatuje, že se jí podařilo potvrdit platnost prvních čtyř hypotéz, zatímco pátá hypotéza byla vyvrácena.

2. Hodnocení formální stránky práce

Práce Petry Kubařové se vyznačuje mimořádně logickou a přehlednou strukturou, což si zaslouží ocenění. Práce má všechny náležitosti odborného textu, a ty jsou navíc umístěny na odpovídajících místech.

Nejprve autorka vymezuje zaměření své práce a následně formuluje pět jasných a relevantních hypotéz vztahujících se k tématu. Následně definuje základní pojmy a koncepty, se kterými bude pracovat (vestfálský stát, failed state, collapsed state). Poté shrnuje současné teorie selhání státu na základě studia značného objemu relevantní odborné literatury. V dalších částech práce se pak věnuje testování jednotlivých hypotéz. V závěru hodnotí, zda se jednotlivé hypotézy podařilo potvrdit, nebo vyvrátit.

¹ Stálo by za úvahu, zda nezávislost Eritreje nelze považovat za zatím poslední krok africké dekolonizace – Etiopie přece byla jediným územím (státem) v Africe nekolonizovaným západními velmocemi a svou povahou to byla a je typická říše, která vznikla mocenskou územní expanzí habešských panovníků. Jenže tato myšlenka by asi drsně narazila na současnou politicky korektní ortodoxii (černoši přece nemohou být imperialisty...).

Přesto je nutné Petře Kubařové vytknout několik formálních nedostatků:

- Práce je stylisticky velmi nevyvážená. Autorka na mnoha místech není schopna formulovat svoje sdělení srozumitelně a pojmově správně. Práce obsahuje velké množství stylistických a gramatických chyb (vymknutí z větné vazby, špatné skloňování). Mnoho pojmů – jak odborných, tak z běžného jazyka – je nevhodně použitých, takže čtenář musí vynaložit velkou dávku dobré vůle, aby uznal, že autorka ví, o čem píše. Ví to (což dokládá na mnoha místech práce vynikajícími postřehy a hlubokou znalostí problematiky), ale bohužel to občas neumí formulovat.
- Práce obsahuje poměrně velké množství překlepů.
- Slušelo by se práci více zahustit citačními odkazy – obzvláště na těch místech, kde je zřejmé, že autorka parafrázuje nějakou netriviální myšlenku získanou studiem odborné literatury.
- Seznam bibliografie je z formálního hlediska nekonzistentní a nerespektuje bibliografické normy (to je jedno jaké – autorka si měla zvolit jednu a tu pak respektovat). Například u některých monografií v závěrečném seznamu uvádí čísla stránek, ze kterých čerpala (ta se uvádí pouze v příslušném citačním odkazu v textu). Někde uvádí ISBN/ISSN, někde ne (normálně se tento údaj neuvádí, ale když už ho autorka uvádět chce, měla tak činit všude). Asi největším problémem bibliografie je, že autorka ji rozdělila do několika kategorií, mimo jiné do kategorie „Články, studie“ a „Internetové zdroje“. To by bylo v pořádku, kdyby v kategorii „Internetové zdroje“ neuváděla právě řadu studií a článků. Pokud je nějaký odborný text shodou okolností vyvěšen na internetu (například research papers výzkumných institutů), tak to ještě neznamena, že se jedná o „internetový zdroj“.

3. Hodnocení obsahové stránky práce

Po obsahové stránce hodnotím práci Petry Kubařové mimořádně vysoko. Bez ohledu na výše zmíněné nedostatky a nedodělky totiž dokázala to, čemu se značná část diplomových prací odevzdávaných na ÚPOL FF UK ani nepřibližuje – napsat odbornou politologickou práci převážně teoretické povahy, které nechybí žádné základní atributy (jasné vymezení tématu, formulace hypotéz, definice pojmů, vysvětlí teoretického rámce).

Autorka si navíc zvolila velmi závažné téma současné diskuse v oblasti mezinárodních vztahů, mezinárodního práva a bezpečnostních studií. Její práce navíc není banální – byla schopna nastudovat velké množství odborné literatury především zahraniční provenience a ve své práci pak diskutovat řadu závažných otázek a souvislostí procesu selhávání státu a jeho důsledků pro současné bezpečnostní prostředí.

Petra Kubařová naštěstí nenapsala historiografickou práci vršící za sebe empirická data, nijak teoreticky nereflektovaná a nesystematizovaná. Nenapsala ani banální žurnalistický text poskládaný z útržků mediálního zpravodajství.

Samozřejmě i po obsahové stránce se dá práci leccos vytknout. Je například diskutabilní, zda některé vymezené hypotézy (zejména čtvrtá) byly skutečně testovány dostatečně podrobně a hloubkově na to, aby to autorku opravňovalo k sebevědomému tvrzení, že se je podařilo potvrdit/vyvrátit. Domnívám se, že rozhodně nikoli. Přesto však podle mého názoru pozitiva celkového autorčina přístupu převažují.

4. Celkové hodnocení

Byť práce Petry Kubařové obsahuje řadu nedostatků formálního i obsahového charakteru a zasloužila by si na některých místech dopracovat, představuje poměrně zdařilý pokus o skutečný odborný politologický text se všemi náležitostmi.

Je nutné ocenit, že se autorka vydala právě touto cestou a nespokojila se, tak jako většina ostatních studentů, s plytkým historiografickým popisem bez teoretického a syntetizujícího přesahu.

Z těchto důvodů navrhuji ohodnotit práci Petry Kubařové známkou „výborně“.

Washington DC, 26. září 2008

PhDr. Jan Jireš

Ústav politologie FF UK